

لیکونکی : فرید گاردنر (Fred Gardner) .

منبع او دخپړیدو نیټه : کونترپانچ «2019-11-11» .

ژباړونکی : پوهندوی دوکتور سید حسام «مل» .

هغه کسانو کوم چی په افغانستان او عراق کی د مسلح قوتونو په لیکوکی خدمت کړی اوس له سره پینځیمان شوی دي

Most Iraq and Afghanistan vets now regret the Mission

د **دونا ل ترا مپ** (مخالفین) د نه ختمیدونکی جنگونه « هغه چا ته چي دوي دهغوسره جنگ کړی دي په نیویارک ټا یمزکي د **جینفر ستین هابیر** (J.Steinhauser) له خوا په سرلیک کی لمړي کیسه ولولي ، په عراق او افغانستان کی هغو چی د یرغل وړونکو نظامی قوتونو په صفوفو کی ماموریت تر سره کړي اوس له یوسره پینځیمانی کوي کوم چي دهغوی شمیر له کال (2011) څخه را هیسی نژدی دوچنده شوی عمده ټکي یی لاندی ولولي :

« د پخوانیو جانبازانو (Vets) په مینځ کی (64) سلنه وايي چي د عراق په جگړه کی جنگ او جگړی کول ارزښت نه لري ، د پیو (Pew) مرکز دیوی څیړنی له مخی دملکی وگړو (62) سلنه څخه یو څه زیات ورته احساس یا نظر لری او په افغانستان کی دشخړی سره د مخالفت کچه ټیټ دی ، (58) جانبازان اود (59) سلنه عام خلک په دی باوردی چی داجنگونه دپام وړ جنگ نه ده ، په داسی حال کی چي ځنی جانبازان په سوریه کی ددوامدار نظامی بوختیا ملاتړ کوی اودنیمایی څخه (55) سلنه بیا ددی جنگ مخالفت کوی .....»

دیری هغوچی اند پینځه یی څرگنده کړی اند پینځه لری چی د پخوانیو عسکرو تر

منځ دځان وژني کچه د ملکي وگړو په پرتله ډيره ده او د ځوانو پخوانيو عسکرو په منځ کې گړندی وده کوي. په زرهاو کسا نوچې په عراق او افغانستان کې يې خد مت کړی د ژوند د بد ليد و ټپونوسره مبارزه کوي چې د تيرو جگړو تجربه کونکي يې وژلي وي. او بي کوره کول يوه سخته ستونزه ده - يوازي «7» سلنه امريکايان تجربه کار (جانبازان) دي ، مگر دوی د بي کوره خلکوشا وخوا «11» سلنه جوړوي ...

پرمته ايلاتو با ندي د حملې څخه وروسته پر عراق او افغانستان د جگړو څخه دملا تر کچه نژدی يولسيزه د مخه کمه شوی وه. په کال (2011) کې د **پيو (Pew)** دڅيړني مرکز له څيړني څخه معلومه شوه چې د سپټامبر (11) نيټې څخه وروسته د جنگياليو شاوخوا دريمه برخه جا نبا زان (تجربه لرونکي) په دی باور دي چې دغه شخړی (جنگ) يو بد نظر يا انديښنه وه ، کوم چې ددی پا ليسي سره مخالفت ددي ډلی تر مينځ په وروستی ، وروستيو تا کنو کې نژدی دوچنده شوی وو دپيو (Pew) دڅيړني وروستی مطالعه موندلي چې دجانبازانو په لرليد کې نه رتبه اونه هم د جنگی تجربی توپير ترسترگو کيږي .

ستين هاور، د جنگ ضد نظريات سره توپير لري کوم چې اوس د عراق / افغانستان له ویتس (جانبا زانويا د جنگی له تجربه کارانو) څخه راځي هغه څه چې د ویتنام ویتس (جانبا زان) لخوا څرگند شوي

ددي پخوانيو جنگياليو تر مينځ د جنگونو په اړه پښيماني د ویتنام دورې د پخوانيو تجربه کونکو احساساتو سره توپير لري. د ډيری پدي جگړه کې يوازي د دي لپاره کار کاوه چې تسليم شوي ، او دا د خلکو پراخه لاريونونه را وپا رول. د هر عمر تجربه کونکي وروستي شخړي گا للي ، کوم چې برعکس ویتنام د ټول رضا کار ځواک سره جنگيدلی چې د عامه خد ما تو غوره کولو پريکړې با ندي ويا ري او د متده ايلاتو ملکی احساس کوي پرته لدې چې دوی په مينځني ختيځ کې د جنگ ملا تر کړی که نه . .

ويتنام کې، دمسودو (هغو جليبا نو کوم چې په رضا يت سره عسکری کوی) غصه د جنگ ضد ځيني احساساتو کې مرسته کړي؛ مگر دا په اصل کې هغه څه وو چې دوی يې په هيواد کې وليدل چې دوی يې رهبري کوي او د اردو منظم (جغرافيايي اطلاعاتی سيستم) چې د درې کالو هڅو لپاره يې دي پا يلی ته رسيد لي چې دوی با يد هلته نه واستول

شوي - لکه څنگه چې په عراق او افغانستان کې جنگي ډولونکي اردو - رضاکاران اوس کوي. د ټولو دريو جنگونو تجربه کونکي احساس کړل چې د متحده ايالاتو مداخله غلطه وه کله چې دوی ځای په ځای شوي او وليدل چې ځای خلکو د وضعیت او د ويجاړيدو په اړه څنگه احساس وکړ.

په اصطلاح سره اکثر رضاکاران د اقتصادي - اجتماعي فشار له امله دى گروپونو ته نومليک کولو ته هڅول شوى ، **شتاين ها ور** د يو عراقي جانبا ز (Vet) چې **دانيل شيخ** نوميزى دا سى نقل قول کوى کوم چې هغه پوځ ته شا مل شوى وه وايي : ما غوښتل چې له پودينک (podunk = ليرى پراته ښارگوټي) څخه د باندې شم اومخ په وړاندې پورته حرکت وکړم ، اما هغه يعنى **شيخ** پخپل دى کړنى سره دخپل ټولې يا گروپ (اوه) غړى دلاسه ورکړ هغه دخپل خدمت د پايلې په اړه وويل : ما پخپل دى کړنى سره يوډول ترخه مسهل (جلاب) دارو رامينځته کيدو لپاره زمينه مساعده کړ چې هغه دوينى اودخزانى له مينځه تلل وه يعنى د هغه کوچنى زيربنا يى هستى له مينځه وړل وه چې د عراق دخلکو په تصرف کې وه .

ترخه کا تاريخ (تريخ مسهل دارو) ”د چلند يو روښانه بيان دى چې **دبنييل شوک** د دې صدمې سره مقابل وکړه چې هغه په عراق کې ژوند کاوه. هغه اوس په **اوريجون** کې ژوند کوي او د چاپيريال کيفيت ريات کې کار کوي .

هغه خبرونه چې اکثر رژيمونه په عراق او افغانستان کې د جانبا زانو په اړه د متحده ايالاتو رول دجمهور ريس په راتلونکي ټول ټاکنو کې چې له يوې زاويې څخه ورته دليدلو اړتيا ليدل کيږي سرورباندى نه خلاصوى يا هغه ته ارزښت نه ورکوى کوم چې بايدى توپيره پاتې نشي دتاييم سردبيران يا اديتورران (**د پيو** د څيړنى د مرکز اود تنويردا تا قونو يا ران) د (2020) ټولټاکنو لپاره د **دونالد ترامپ** تر پاملرنې لاندې پريوتې دي او شتاين هاور په موقع سره د جمهور ريس **دونالد ترامپ** د بياله سره ټاکنه کې د ضد جنگ د جانبا زانو د کړني اغيزى په کلکه څيړلى اوداسى يادونه وکړه چې **دونالد ترامپ** په بهر کې د مېشتو امريکايى ځواکونو ايسنل اعلان کړي چې دا يواځى يواړخيز وتل دي . **د پيو** د مرکز د څيړني څانگه چې د تاييمز د کيسى پراساس وه د جولای په (لسمه) نيټه خپره شوى وه .

دروغيتيا يا دطبي مجلې (MJ) پورې دتړلي داکترانو استدلال:

د پرو نظامي جانبا زانو (يا د تجربى زاړه خاوندانو) موندلې دى چې **ما رى جوانا**

(چرس) د ضربی څخه وروسته د خپګان د تشویش په اختلال سره (posttraumatic Stress Disorder) ککړوته تسکین ورکوي او ددی موندنی پلویا نو له فدرالي حکومت څخه غوښتنه کړي چې د ټول روغتیا یی زرو تجربه لرونکي سربا زانو (veterans health administration) اداری ته اجازه ورکړي چې دپورتنی ډول ناروغانو لپاره **دماری جوانا** تجویز په قانونی توګه ترسره کړي دغه تجربه لرونکي روغتیا یی داکتران (VA) دکلینیکي آزمایشتونو نشتون په ګوته کوی چې دګټی (3) پراخه ادعا تاییدوي .

د اریزونا (Arizona) دارواپوهنی (psychiatrist) داکتر **سسلی** (Dr.Sisley MD) په پای کي فدرالي منظوری وروسته د ډیرو کلونو له هڅی اواند څخه تر لاسه کړه. دهغی د پروتوکول له مخي وایی چې دهغه مطالعه به دا پلټی چې آیا په سګرت کي څښل شوی دچرس دود کولای شی چې د(76) تنو د خپګان سره ککړو مقاومو ته تسکین تر لاسه شي یا د چرس دود د هغو سره مرسته وکړي – برخه اخیستونکي (یعنی هغو چې ورباندي څیرنه ترسره کیری) له (18) کلنی څخه پورته نراو ښځه د امریکي هغه جانبا زان یا د مخکینی تجربه لرونکی سربا زان دی چې وروسته (PTSD) له تشخیص څخه دروانی درملو په هڅی سره دهغونا روغی وده نه کوی او یا داچي ممکن وده وکړي؟

داکتر **سسلی** د (2156000) د الریه لګښت **دکلرادو** (colorado) دایالت اود جانبا زانو په مرسته سره (76) تنو دشرایط سره برابر د ناروغانو نوم لیکنه وکړه (د برخه اخیستونکو لپاره اصلی معیارونو کی جنگی تجربه شامله وه مګر دوی هغه مهال معاف شو کله چې ګمارنه یا استخدام کونه ستونزمنه وه) قضیه ددی کال په فبروری میاشت کي بشپړه شوه ، ارقام دهماهنګ کونکی د (peer reviewed) ژورنال د پلټونکي مرستند و داکتر **پولا ریګس ام دی** (Paula Riggs MD) او د داکتر **ما رسیل بون میلر پی اچ دی** (Marcel Bonn Miller PhD) لخوا(د اصلی پلټونکي همغږی کول) تر عنوان لاندی په ژورنال کی دخپرولو لپاره چمتو شوی . دا داکتر **سسلی** رول وه ، پایلی لاهم خپری شوي اودهغه څخه لا د مخه برخیره کول ددی موجب کیری چې هغه په مختلفو کاغذونو کی چاپ شي (اوهغه داچي یوطبی ژورنال « چمچه یا قاشق او پنچی » ته اړتیا لری کوم چی دستا سو خبریال سره کم احساس نه کوی .

سسلی د هغه بوتو کیفیت څخه چې د مخدره توکو څخه(د نا وره ګټه اخیستنې ملي انستیتیوت « NIDA ») یوازی چمتو کونکي لخوا چمتو شوی و ، حیران و ، د **سسلی** پوهنتون داکتر **محمود السوهلي**. دا هغه څه دي چې د **میری جین رینډي رابنسن** ته یی توکي بیان کړل یا دنوموړی ماده فزیکي اوصاف ورته په لاندی ډول بیان کړ:

دا د **تتراها يډروکنا بينول (THC)** يا **کنا بیدول (CBD)** يا **پلاسيبو کنا بیس (placebo cannabis)** عمومی جنریک تولیدی محصولات په یوه زمان کی دمقداری په لحاظ دي کوم چی دلته خورا محدود مینو لری چی دا مواد په وړو پلاستیکی کڅوړوکی خای پر خای شوی نو کله چی تا سی دا کڅوړی را وڅپری نو تا سی یو پودر چی شنه بخنه بنکا ری کولای شی چی هغه وگوري اودا پودر د نباتا تی مواد څخه مخلوط ما ده دی یعنی د نوموړی بوټی پانی ، ساقه «پډ» گلونه .... گوری کوم چی هغه وخت دځمکی پر سر راشنه کیږی اوبیا لویږی یا قد را با سی نو کله چی تا سی غواری دا نبات و څیری نو لازم گنل کیږی چی نه دهغه سر یا دهغه گل و څیرل شی بلکه دهغه هربرخه او هره توتیه باید وڅیرل شی نو کله چی تا سی کلینیکی از ما بیست ترسره کوي نو دلته پوره شفافیت نه ترسترگو کیږی ما دکلونوکلونو لپاره دیولوی دواپی شرکت لپاره دواپی از مایننتونه ترسره کږی اوتا سی کولای شی چی په دی مورد کی ددواپی لوی پایلونه یا دوسی تراسه کږی اود هره دوا په اړه دهغه ټول مشخصات په لیکلی بڼه سره په نوموړی دوسی کی ملاحظه کږی اما دلته ددی دوا په اړه تا سی څه شی نشی میند لي .

دچرس بوټی (cannabis) پانی او پودر

که څه هم DEA (د مخدره توکو پلي کولو اداره ، د متحده ایالاتو د عدلیې وزارت یوه اداره) د مالیه ورکونکو ملیونونه ډالر اخلی ، امدوی صفر شفافیت را وړاندې کوي. تاسو د مخدره توکو ما سټر فایل ته د لاسرسی اجازت نلری ، کوم چی به د FDA په کوم بل آزمویښی کی د عملیاتو عادي پروسه وي.

یواز ځنی بله فیدرال اداره چې فایل ته لاسرسی لري د FDA دی ، او دوی دا د عامو خلکو سره شریکولو څخه ډډه کوي ، کوم چې د مخه زما په اند یو ناوړه عمل دی. دا باید ننگونه شي.

ما د جینیفر ستین ها یر تا یمز کیسه د ډاکټر سیسلی سره شریکه کړه او ځما په دې پوهولو سره ما یوسه شوه چې د هغې په مطالعې کې له ویسټس څخه د ماموریت په اړه د دوی د چلند په اړه نه پوښتل شوي و. که تاسو احساس کوئ چې ما موریت واقعا د امریکا خلکو ساتنه وه ، نو بیا د نا وړه شخصي یا دونو تاثیر ممکن د یو څه بڼه کولو احساس سره یو څه فشار شي. مگر که تاسو احساس وکړئ چې مداخله لالچ وه او ستاسو خلکو لپاره هیڅ گټه نه درلوده ، نو هیڅ شی نشته کله چې د مرگ او ویجاړونکي خوبونو عکسونه ستاسو مغز سیلا بوي. "اخلاقي زیان" د دې بفر له لاسه ورکولو لپاره مناسب اصطلاح ده. بڼگ ممکن دجا نبا زانو سره په مبارزه کې مرسته وکړي ، او همدغه ډول کیدای شي کټ مت شي.

په درناوی (2019-11-15)

